

Міжнародна наукова конференція «Слов'янство і національно-культурні процеси XXI століття»

24–25 травня 2006 року в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського відбулася Міжнародна наукова конференція «Слов'янство і національно-культурні процеси XXI століття». Організатори – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; Український комітет славістів; Інститут археології НАН України; Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

У заході взяли участь близько 120 учасників: представники посольств слов'янських країн, провідні вітчизняні та іноземні вчені, бібліотекарі. Від НАН України було представлено такі установи та організації: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; Український комітет славістів; Інститут археології; Інститут історії України; Інститут української мови; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського; Інститут археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка; Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; видавництво «Наукова думка», а також Київський національний університет імені Тараса Шевченка: Інститут філології (кафедри історії української мови та полоністики), Інститут журналістики, Центр українознавства; Український міжнародний університет; Київський славистичний університет; Чернігівський педагогічний університет імені Тараса Шевченка; Національний університет «Києво-Могилянська академія»; Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана; Державна академія керівних кадрів і культури; Рівненський інститут слов'янознавства; Хмельницький гуманітарно-педагогічний інститут; Київський інститут технологій і дизайну; кафедра видавничої справи і редагування Української академії друкарства; кафедра гуманітарних наук Політехнічного ліцею Національного технічного університету України «Київський політехнічний університет»; кафедра психології та педагогіки Академії муніципального управління; кафедра гуманітарних дисциплін Національної академії внутрішніх справ; кафедра видавничої справи та редагування Кримського інституту інформаційно-поліграфічних технологій Української академії друкарства; кафедра Кримсько-американського коледжу; Миколаївська обласна універсальна бібліотека ім. О. Гмирьова; Наукова бібліотека Львівського національного університету імені І. Я. Франка; Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна; Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника; Харківська державна наукова

бібліотека імені В. Г. Короленка; Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; Одеська державна наукова бібліотека імені М. Горького; Музей історії м. Києва; Національний музей літератури; Компанія ARISTOS; закордонні установи: Університет м. Торонто (Канада); Українська Вільна Академія Наук; Сербська АН; Латвійська АН; Російська національна бібліотека (відділ рідкісних книг); Російська державна бібліотека (Музей книги); Бібліотека Академії наук Росії (науково-дослідний відділ рідкісних книг).

Конференція працювала в пленарному та секційному режимах; відбулася презентація нових видань. 25 травня пройшли книгознавчі читання, присвячені 80-річчю відділу стародруків і рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Урочистості з нагоди Дня слов'янської писемності і культури, а також підготовлені до комплексної науково-просвітницької акції книжково-інформаційні виставки («Слов'янство і національно-культурні процеси XXI століття»; «Іван Франко і слов'янські культури (до 150-річчя від дня народження)»; «Ярославу Ісаєвичу – 70»; «Дмитро Лихачов – 100 років від дня народження»; «Збірник 1076 року – видатна пам'ятка давньоруської культури (930 років від часу створення)»; «Слов'янство на картах світу»; «Відділу стародруків і рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського – 80») відкрив генеральний директор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, академік-секретар Відділення історії, філософії і права НАН України, голова Українського комітету славістів, академік НАН України О. С. Онищенко. Він привітав присутніх зі святом, оголосив програму заходу і представив перший випуск нового наукового видання Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та Українського комітету славістів «Слов'янські обрії».

Міжнародний благодійний фонд «Меценати України» «за визначні заслуги у сфері соціально-культурних ініціатив міжнародного рівня» нагородив Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського орденом «Рубіновий Хрест» – найвищим ступенем відзнаки та суспільного визнання за заслуги в справі відродження славетних традицій меценатства й благодійництва. Перед учасниками науково-просвітницької акції виступили віце-президент Міжнародного благодійного фонду «Меценати України» Д. О. Луговський та його помічник по зв'язках із громадськістю та засобами масової інформації С. В. Бородіна.

Відбулася презентація монографії «Давньоруські

літописи і літописці X–XIII ст.» (К.: Наук. думка, 2005). Її автор, директор Інституту археології НАН України, акад. П. П. Толочко охарактеризував доробок українських літописознавців, розповів про свою наукову діяльність протягом останніх років і підкреслив, що нова праця є узальненням його багаторічних досліджень із даної теми, головний редактор видавництва «Наукова думка», керівник цього видавничого проекту А. Я. Бельдїй та редактор Н. С. Колосюк – про роботу над рукописом, надзвичайну скрупульозність, сумлінність, відповідальність, коректність відомого вченого, з яким видавництво «Наукова думка» сподівається продовжити творчу співпрацю.

Виступаючи на урочистостях, Надзвичайний і Повноважний Посол Сербії і Чорногорії Горан Алексич наголосив на плідному співробітництві між НБУВ та сербськими вченими. Так, минулого року в НБУВ було організовано наукову конференцію «Українсько-сербські історико-культурні взаємозв'язки» і під такою ж назвою книжково-інформаційну виставку; підготовлено до друку науково-інформаційні видання «Сербські фольклор і література в українських перекладах та дослідженнях. 1837–2004. Матеріали до бібліографії» (передмова Д. Айдачича і передня стаття «Стратегія братерства» Р. Лубківського) та каталог книжкової виставки «Українсько-сербські історико-культурні взаємозв'язки» (передмова О. Павлюченка та Д. Айдачича). Поважний гість висловив сподівання на подальшу реалізацію накреслених наукових проектів і подарував Бібліотеці працю «Новітня сербська п'еса» (Уклад. Д. Айдачич. – К.: ДЦТМ ім. Леся Курбаса, 2006. – 472 с.).

Зі вступним словом на пленарному засіданні виступив акад. НАН України, голова Українського комітету славистів О. С. Онищенко. З доповідями виступили директор Інституту рукопису НБУВ, чл.-кор. НАН України, член Українського комітету славистів (далі – УКС) Л. А. Дубровіна («Фонди Інституту рукописів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як джерело славистичних досліджень»); директор Центру українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д-р іст. наук В. І. Сергійчук («Проблеми міжслов'янських взаємин на міжнародних українознавчих конференціях в Іллінойському університеті (США). 1982–2006 рр.»); зав. кафедри історії української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заст. голови УКС, д-р філол. наук Л. І. Шевченко («Літературна мова Блаже Конеського: погляд з України»); заввідділу Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, чл.-кор. НАН України, іноземний член Латвійської Академії наук А. П. Непокупний («Маловідоме доакадемічне середовище та мистецьке оточення Тараса Шевченка як компонент історії української культури»); заввідділу Інституту археології НАН України, чл.-кор. НАН України О. П. Моця («Русь» та «Україна» в післямонгольський час»); гол. наук. співробітник Інституту історії України НАН України, чл.-кор. М. Ф. Котляр («Феномен княжого двору»); завкафедри полоністики Інституту

філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д-р філол. наук Р. П. Радишевський («Сарматизм як явище єдності слов'янських культур»).

Було презентовано монографію М. Ф. Котляра «Галицько-Волинська летопись», яку представив автор.

Під час роботи секції 1 «Слов'янські мови, літератури, фольклор: історичний розвиток, спільність і самобутність» було прочитано 17 доповідей. Серед них: «Періодичні збірки досліджень слов'янського фольклору в Угорщині» (ст. наук. співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, канд. філол. наук Л. Г. Мушкетик); «Епістемічна модальність у староукраїнському перекладі («Образу вічності»))» (доц. кафедри історії української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, канд. філол. наук О. І. Ніка); «Проблема мовознавства, літературознавства та фольклористики на сторінках «Летописей ученых архивных комиссий» східноукраїнських губерній» (О. Д. Школьна, доц. кафедри історії літератури та журналістики Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, канд. філол. наук); «Сучасні дослідження українсько-польського пограниччя» (Л. К. Вахніна, заввідділу мистецтва та народної творчості зарубіжних країн Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, канд. філол. наук); «Комунікативна специфіка українських сміхових форм ранньомодерної доби у загальнослов'янському контекстуванні» (О. В. Щербатюк, докторант Центру українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка); «Перлина сербської народної поезії «Дівчина-косовка» (М. В. Гуць, доц. Українського міжнародного університету, канд. філол. наук); «Болгарія та українська культура другої половини XIV–XV століть» (Ю. В. Пелешенко, пров. наук. співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, д-р філол. наук); «Психологічні проблеми сучасного білінгвізму: співвідношення діалекту, суржик, двомовність» (В. І. Шпак, проф. кафедри психології та педагогіки Академії муніципального управління) тощо.

Відбулася презентація монографії І. Я. Дзири «Козацьке літописання 30–80-х років XVIII століття: джерелознавчий та історіографічний аспект» (НАН України; Інститут історії України. – К., 2006. – 566 с.).

На секції 2 було порушено проблему духовної спадщини слов'ян у контексті третього тисячоліття. Назвемо деякі доповіді: «Фонд Бібліотеки Ярослава Мудрого як відтворення динаміки культурних форм і конфігурацій у масштабі часу» (керівник культурно-просвітницького центру НБУВ, канд. іст. наук Н. Г. Солонська); «Український фольклор у вітчизняних навчальних виданнях кінця XVIII–XIX століття» (наук. співробітник НБУВ, канд. іст. наук О. З. Клименко); «Академік Я. Д. Ісасвич – український історик, культуролог, енциклопедист» (спільна доповідь професорів О. С. Онищенко і Л. А. Дубровіної); «Володимир Отроковський – учень наукової школи В. М. Перетца» (М. А. Шудря, лауреат

Національної премії України імені Тараса Шевченка, письменник, журналіст, кінодраматург); «Механізми українського культурного самовизначення у просторі «*lingua sacra*» (А. В. Ціпка, ст. наук. співробітник Центру українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, канд. філол. наук); «Проблеми польського населення УРСР: 20-ті роки XX століття» (Т. І. Зарецька, ст. наук. співробітник Інституту історії України НАН України, канд. іст. наук, голова Українсько-польських студій); «Церковно-рукописна книга у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (М. В. Іванова, мол. наук. співробітник НБУВ); «Кольори в гербах слов'янських країн: історико-порівняльний аналіз» (Я. О. Іщенко, мол. наук. співробітник Відділу спеціальних історичних дисциплін Інституту історії України НАН України); «Преса громадських організацій у розбудові демократичного суспільства» (Є. М. Комчук, аспірант Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка) тощо.

Під час роботи секції презентовано працю д-ра іст. наук В. М. Рички «Київ – другий Ієрусалим (з історії політичної думки та ідеології середньовічної Русі)» (К., 2006).

Секцію 3 було присвячено проблемі «Слов'янська археологічна спадщина в контексті всесвітнього культурного надбання людства». У роботі секції взяло участь 27 дослідників. Увазі колег було представлено, зокрема, такі доповіді: «Богуслав Храповський: спогади і роздуми» (В. Д. Баран, гол. наук. співробітник, чл.-кор. НАН України); «Вікентій Хвойка – першовідкривач і дослідник поховань в Україні» (Н. С. Абашина, ст. наук. співробітник Інституту археології НАН України, канд. іст. наук); «Нові дані з давньоруської писемності» (В. О. Петрашенко, ст. наук. співробітник Інституту археології НАН України, канд. іст. наук, В. К. Козюба, мол. наук. співробітник тієї ж установи); «Стародавній Іскоростень: історія та перспективи досліджень» (Б. А. Звіздецький, ст. наук. співробітник Інституту археології НАН України, канд. іст. наук); «Географічне середовище і система заселення Чернігівського Полісся» (О. М. Веремейчик, докторант Чернігівського ім. Тараса Шевченка); «Батурин: результати і перспективи досліджень» (В. П. Коваленко, доц. Чернігівського педагогічного університету ім. Тараса Шевченка, Ю. М. Ситий, ст. наук. співробітник тієї ж установи, В. І. Мезенцев, проф. Університету м. Торонто (Канада)); «Белгород-Київський і результати історичних досліджень» (аспірант Інституту археології НАН України В. Ю. Непомящий) тощо.

У роботі круглого столу «Іван Франко і слов'янські культури» (до 150-річчя від дня народження) взяло участь 10 дослідників. Безперечним внеском у сучасне франкознавство є доповіді: «Економічний аспект творчості Івана Франка (спроба системно-порівняльного аналізу)» (викладач кафедри політекономії обліково-економічних факультетів Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана, д-р іст. наук, канд. екон.

наук В. А. Студинський); «Іван Франко та енциклопедична справа» (Н. І. Черниш, доц. кафедри видавничої справи і редагування Української академії друкарства, канд. філол. наук); «Іван Франко про популяризацію наукових знань» (І. С. Гнатюк, заст. директора Інституту української мови НАН України, канд. філол. наук); «Українське літописання в науковій спадщині Івана Франка» (І. Я. Дзира, доц. Київського інституту технологій і дизайну, канд. філол. наук); «Окремі штрихи до взаємин Івана Франка та Миколи Лисенка, уточнені за матеріалами епістолярію та творчого шляху композитора» (Р. М. Скорульська, зав. меморіального музею М. Лисенка); «Спадщина Івана Франка у зібранні Павла Галагана» (Н. І. Бондар, заст. директора Національного музею літератури); «Риси натуралізму в прозових творах І. Я. Франка» (С. М. Олійник, ред. 1-ї кат. відділу наук. видань НБУВ); «Давньоруська історія та література у науковій спадщині Івана Франка (за фондами Інституту рукопису НБУВ)» (Н. Г. Солонська, наук. кер. культурно-просвітницького центру НБУВ, канд. іст. наук); «Матеріали до франкініани в зарубіжній українці» (В. В. Березкіна, мол. наук. співробітник відділу заруб. україніки НБУВ).

Слов'янські літератури зайняли свою нішу в загальноєвропейських літературах. Спільність їх філософсько-естетичного підтексту простежується в науковій концепції і тематико-експозиційному плані книжково-інформаційної виставки. На ній представлено твори Кирила і Мефодія, Климента Охридського, Костянтина Преславського, Іоанна Екзарха Болгарського, Козьми Пресвітера, Чорноризця Храбра; давньоруські літописи; Збірник Святолава 1073 року; богослужбова література, що була спільною для всіх слов'янських народів.

На книжково-інформаційній виставці «Слов'янство і національно-культурні процеси ХХІ століття» було представлено 600 од. зб.

На книжково-інформаційній виставці «Збірник 1076 року – видатна пам'ятка давньоруської культури (930 років від часу створення) експонувалося близько 100 од. зб. літератури.

Маючи спільні витоки, ми маємо і спільні дослідження. Традиційні міжнародні конференції, що проводить НБУВ, сприятимуть введенню в культурний обіг високих зразків світової класичної культури, збереженню і творчому розвитку загальнолюдських, національних і регіональних цінностей культурної спадщини. Проведення Дня слов'янської писемності та культури на високому науковому рівні засвідчило, що ми, слов'яни, і всі, хто шанує слов'янську культуру, гідні свого славного минулого та спільної історії і маємо потенційну творчу силу для створення культурної єдності слов'янського світу ХХІ століття.

Наталія СОЛОНСЬКА,

керівник

культурно-просвітницького центру НБУВ,

канд. іст. наук